

Sammandrag: Livskraftigt jordbruk

Nina Sevelius, SLF

Ett sammandrag från Hyöty-projektets svenskspråkiga workshop den 26.3 2025 från gruppen med temat Ett livskraftigt jordbruk. Under höstens workshop hade under temat följande saker diskuterats: Jordbruk skall vara ekonomiskt livskraftiga och även småskaligt jordbruk skulle kunna ge en försörjning. Livskraftiga jordbruk ökar intresset för unga att bli jordbrukare vilket är ett måste för den fortsatta inhemska produktionen. Producentpriserna skulle stiga och stödpolitiken skulle hjälpa jordbrukarna, särskilt under magrare år. Efter den inledande diskussion valde gruppen att diskutera med temat Lönsamhet & investeringar Eftersom om man vill att någon ska syssla med grönsaksproduktion måste det finnas lönsamhet i branschen.

Specifik beskrivning av målet: vad vill jag uppnå?

Bättre fördelning av kostnader i samhället. Samhällskontrakt med en region eller ett välfärdsområde, man har kommit överens om att i den här regionen producerar vi detta och vi vill ha kvar den produktionen. Därför bidrar vi alla till att de gårdar som finns här kan hålla produktionen vid liv. Till exempel genom gemensam infrastruktur och eller stamledningar för bevattning som finns utanför den egentliga odlingsmarken, dikesrensning m.m. som kan vara gemensamt ansvar. Det borde finnas en gemensam syn på när man måste betala för saker, som till exempel dikesrensning, beskattning, överenskommelser i samhället. Det skulle vara viktigt med ett samhälleligt ansvar och när kommunen planerar infrastruktur borde de tänka till och planerar hur man använder marken. Vem ser till att allting beaktas? Kommunens ansvar? Landskapskapet? Det borde gemensamt planeras hur det kommer vatten till odlingarna så ingen odlare blir utan vatten. Målet borde vara att till exempel landskapet tar ansvar att också ta i beaktande åkermark och vattendrag i planering av till exempel vägar och vindkraftsparker. De tar med jordbruket i helhetsbilden i planeringen.

Ta ner nationella planerna på en ganska konkret nivå. Om man vill förbättra lönsamheten måste man kunna vara med och betala för det. Om ingen vill betala i stöd eller i butiken falerar det på två sidor.

Jordbruket gör mycket av vad de kan redan. Det som inte fungerar är hjälp från andra ändan med att man inte kan sälja lönsamt eller kan göra de investeringar man behöver.

T.ex. en bilfirma öppnar så bygger en kommun eller staten all infra dit, elen, vägar, infra. De företagen servas mer av samhället än lantbruket. Redan den nivån att vattenledningar som annars dras borde dras tillräckligt nära för att man ska kunna ha nytta av dem i jordbruket. En andrahandsmarknad för grönsaker som inte går att sälja i butik eller på export som ger ett skapligt andrahandspris? Förädling? Om den sämre odlingen förädlas så kan den kanske exporteras? 30% går till svinn på åkern redan, det vill man också sälja.

Mätbar. Hur ska jag mäta framstegen? Hur ska jag veta om målet har uppnåtts?

Det borde göras noggrannare planer vad som odlas var och detta borde beaktas både i landskapsplaner & kommunala planer där infran som behövs för odling bör finnas med i planeringen.

Uppnåelig. Är målet realistiskt och möjligt att uppnå? Vilka resurser behövs?

Planerna bör ha en realistisk förankring. Hur mycket pengar behövs det egentligen? Eller räcker det till största del att man tänker om? Samma utgift men flera delar på det? Att bygga stamledning kostar samma sak oberoende hur många som delar på flödet. Till exempel bevattningsgropar kan finnas på oanvänd kommunal mark.

Offentliga medel behöver inte alltid vara 100% eller inget. Hitta finansieringen genom bättre samarbeten med flera investeringskällor.

Tidsperspektiv

Mera konkreta planer kan göras på 6–12 månader ifall de ligger på kommunalnivå, landskapsplaner tar längre tid.

Attitydförändring hos befolkningen mot jordbruket tar 10 år.

Övrigt

- Bättre priser
- Ökar samarbete. Gemensamma försäljningskanaler och eller andelslag.
- SLF:s guide att starta ett trädgårdsföretag bör spridas effektivt
- Bevattning och dränering är kostnadskrävande investeringar. Ska jordbruket stå för hela risken eller ska samhället gå in och stödja? Var ska stora (gemensamma?) bevattningsdammar anläggas, ska de vara på jordbruksmark eller tex. kommunal mark? Infrastruktur och långsiktig planering behövs.
- Öka intresset för odling och nya grödor genom mentorskap. Bilda nätverk av äldre och yngre odlare med brett utbud av olika grödor och mellan sektorer som träffas regelbundet både under och utanför säsong.
- Öka konsumenternas medvetenhet
- Gårdsbutiker i kombination med andra leveranskedjor = fler ben att stå på för odlaren. Gårdsbesök/-turism ökar medvetenheten om produktionsledet och hela kedjan.
- Kommunala upphandlingar. Möjliggöra upphandlingar från mindre producenter tex genom kontraktsodling eller genom mindre partier tex alla i skolan får mat, men att det kan vara olika rätter